

Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылганының хүнү, бүгү чурттарның ажылчыннарының акы-дунма ёзузунун хүнү—Майның Бири делгерезин!

ТАЙЫННЫҢ БОЛГАШ ЧАСТЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

1960 чылдың Май бирин бүгү делегейниң ажылчы чоннары, дешпигелиги кижилеткен тайбын, демократия болгаш социализм дөст демисеиди улуг чедикшиинериниң байдалында байырлап эртириш турар.

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының XXI съездиниң төөгүгү шийтпирлеринге сорук кирген өсөр улус бистиң чуртка коммунизмин калбаа-биле тудуп тургузарының улуг программаны боттандырышпаан, чеди чылдың бирги чылында улуг чедикшиинерин чеди алган. Бистиң ажылчы агымыстың, инженер-техниктиң интеллигенциявыстың маадырлыг күш-ажылының ачызы-биле үлетпүр продукциязы бүдүрерин 1959 чылдың планында көрдүнгөн 7,7 хуунуң ордуна 11 хуу кылдыр күөсеткен. Чуга пландан дашкар 1959 чылда бүдүрүшү продукцияның кемчээли революция мурунудагы Россияның үлетпүрүнүн бүдүн чылда бүдүрүшүндөн хөй болуп турар.

Бистиң чурттуң көдө ажыл-агыйы 1959 чылда улуг чедикшиинерин болган. Эрткен чылдың агаар-бөдүрүшү байдалы чурттуң чамык районнарына таарымча чок болганда бол, ажаап алдынан тараанын нийти чымдазы кур черлерин шинагээди амыр мурунда өң тергини дөң дүжүттү чылдагызын хөй.

Совет эртемнериниң байгамчык чедикшиинери бистиң Төрөөн чуртувустуң алдарын улам көдүргөн: октаргайче совет үш ракеталарын салып үндүргөн. Айнын көзүбөс чартымын чуртуң тырттырган, делегейге өң бир дугаарында-ла «Ленин» деп атомоходту тургускан.

1960 чыл социалисттик экономикаын, культураның болгаш эртем-техникаын чедикшиинерин чээ-чээ чедикшиинери-биле эгелзөөн. Бо чылдың бирги кварталының планын РСФСР-ниң үлетпүр бүдүрүшүгелери 104 хуу күөсеткен, 1959 чылдың I кварталы-биле деңсөөгө үлетпүр бүдүрүшүгелерин кемчээли 10 хуу өскөн.

Майның бирин Тываның ажылчы чоннары, бүгү совет улус-биле бир дөмей, ажыл-агый, культура тургузуушкунда көскү чедикшиинерин байдалында демделеп турар. Областың үлетпүр бүдүрүшүгелери 1960 чылдың I кварталының планын 113 хуу күөсеткен. Көдө ажыл-агыйның ажыл-ишчилери I кварталда өт бүдүрүшү планын ажыр күөсеткен, күрүнеге саларын—127 хуу, сүт садар планын—124,6 хуу күөсеткенер.

Бистиң чуртка экономикаын, эртемниң болгаш техникаын шакпын өздөдө, ажылчы чоннарының политикаын болгаш чогаалдыкчы ийкейиниң күчүлүг көдүрүшкүңү болза улус ажыл-агыйның көжүдериңиң чеди чыл планын совет улус чуга күөсөдир эвес, харын ажыр күөсөдир шыдаар дээринге бузуреди берип турар. Бо бүгү болза экономикаын тайбың чарышка Американың Кат-

тышкан Штаттарын чоннуң кижж бүрүзүгө онаштыр продукция бүдүрер талазы-биле эртериниң төөгүлүг тиелелгениң шагын улам чоккушаладыр.

Социализмниң делегей системазы амдыралдык бүгү талааларына, оон иштинде материалдык чүүлдерин бүдүрүшүгө капиталисттик системадан болдуну артык күштүүн чайыннадыр көргүсүшпаан, тиелелгеден тиелелгеже чайгылыш чок улам көжүп турар. Капиталдың чурттарында үлетпүр бүдүрүшүгелери өздөдөн 1959 чылдың дугузунда 1958 чылдыңна деңсөөгө 5 хуу болуп, делегейниң ийги дайымының мурунда турган деңсөөдөн 2 кире катап көүдөдөн болза, социализмниң чурттарында үлетпүр бүдүрүшүгелери 1958 чылда деңсөөгө 1959 чылда 12 хуу өскөн болгаш дайын мурунун деңсөөдөн беш катап улгаткан.

Бо чылдың Май бириниң байырламын улус демократиянын чурттары улуг чедикшиинер-биле ужурамып турар. Кыдат Улус Республиказының 1959 чылда үлетпүр болгаш көдө ажыл-агый продукциязы 31,1 хуу өскөн. Ол ышкаш Чехословакия, Польша, Венгрия, Румыния, Албания, КУДР, ВДР, МАР социализм тургузуушкунун бүгү талааларында улуг-улуг чедикшиинерин чеди алганнар.

Делегейниң социалисттик лагериниң чайыннаачак чедикшиинери Азияны, Африканың болгаш Латин Американың улустарының национал-хосталгалык демиселиниң күчүлүг көдүрүшкүнүн улам хайыктырган. Имперализмниң колониалдык системазы буруп дүжүп турар. Бүрүзүз делегейниң ажылчы чоннарының чадгысы өңи агы демиселинге улам быжыгып база калбарып турар.

Амыр үедө делегейниң бүгү ажылчы чоннарының бирги чергеиңиң соруглазы болза делегейге тайбыны болгаш улустар аразының найыралдык быжыклары болур.

Сөөлү үедө улустар аразының дүжүкүрүгү байдалы элөөн чымчаан, «союк дайынның» дожу бүстүп дүжүп турар. Ол болза Совет Эвилелиниң, бүгү социалисттик лагериниң тайбынга ынакшылыгы даштык политиказының, ылагыга Совет чазактын баштыны Н. С. Хрущевтүн бүгү кижилеткен тайбың чуртталгазы дөст амыр-дыш чок ажыл-чорудулганының ачы-хавыязы, Н. С. Хрущевтүн АКШ-ка, Азиянын чурттарына, Францияга найыралдык аян-чоруун кылганы маңаа шыгараргай ролду ойваан.

Тайбының херээ дөст Совет чазактын демисели, ылагыга чепсегеленишкиниң бүгү-ийти болгаш бүрүн дүжүрер дугайында болгаш Майның төнчүзүнде улуг күрүнелериниң чазактар баштыннарының чөвүлө хуралын чымдырары дөст сыйдалары улустарга боттарының даартагы хүндөш бузуреди берип турар.

Бистиң белээвис

Элегес шахтазынга беш чыл бурнагар шериг албанында халажын келгеш, ажылдап эгелзөөн мен. Бо

кыска үениң иштинде беин бистиң шахтавыс таптыгымас кылдыр өскөдирген. Шахтавың бүдүрүшчүлүгү бөдөөн, хол-биле кылдыр ажылдарын механизмнерин күжү-биле солаан. Чоокта чээ хөмүр даш казар күчүлүг машинаны, хөмүр даш сөөртүр электри күжү-биле ажылдар ийн машинаны ажылгалга кириген. Ол ийн машина мурунда вагонетка сөөртүп турган б аъттын күжүн солаан.

Делегейниң ажылчы чоннарының Улуг байырлазы—Майның бирге бистиң бригадымыс коллектив кежигүнери-биле бир дөмей эки белектиң ужурашкан. Элечег бүрүзүнде пландан ажыр 5 тонна хөмүр дашты казар дөст бөдөткөн хүлээлгенини үргүлчү күөсөдир турар бис. Бригада кежигүнери бир элечегде 80 тонна хөмүр дашты казып турар.

Бо болза чеди чыл планын хуусаа бетинде күөсөдиргени бистиң бөдөш салдымыкымыс болур. Хөмүр даш тымыкының темпини моон соңгаар-даа көдүрер бис.

И. ЕРОМИН,
дагжыларның бригадир.

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫҢЫҢАР!

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№102 (4586). 1960 ч. май 1, воскресенье | Эртээ 20 көп.

СЭКП обкомунга, облкүүскомга

Сут-Хөл районнуң колхозтары делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылганының хүнү—Май 1-ниң байырлазынга уткуштур таара культураларының тарылгазын 100 хуу, өң иштинде кызыл-тас тарылгазын 111 хуу күөсеткенин илеткеп тур бис. Тарылга кыска хуусаада, бедик шынарлыг чоруттугунан. Сигениер тарылгазын ей-шаанда чоруудуп, өң-биле мал

чеминиң суурун экидидер бис. Кунурузаның бедик дүжүдүн алары-биле 5680 тонна иринди едентти хөвүларже сөөртүп төп, ону тарыыр эки черлерин шилип алган бис.

СЭКП райкомунуң секретары Н. СЕВЕН.
Райүүскөм даргазы М. ДОРЖУ.
СТС директору Е. СОЛОВЬЕВ.

СЭКП обкомунга болгаш облкүүскомга

Барыын-Хемчик районнуң көдө ажыл-агыйының ажыл-ишчилери эрте чажар таара культураларының тарылгазын апрель 30-де азы 8 ажыл хүннеринде 101,4 хуу, өң иштинде «Барлык» совхоз 102,1 хуу кылдыр күөсеткен болгаш тарылганы уламчылавышпаан турар.

Ол болза Май 1-ниң байырлазынга бистиң күш-ажылчы белээвис болур.

СЭКП райкомунуң секретары О. АЛДЫН-ООЛ.
Райүүскөм даргазы С. СЕНДАЖЫ.

Суггарылга белең

Улуг-Хем районнуң «X Улуг хурал» колхозунун Чолдас-Сарыг уурткан №1 хову бригаданың кежигүнери часкы чер суггарар

арык бугазының ашталгазын организасты чоруткан. Бригаданың кежигүнери он хову пунктуң дугузунда 15 км черниц бугазын аштаан. Борта Оюрян, Хуна, Марат-оол, Саңчат-оол олар мурунакчы ажылдааннар.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Май 1-ни холбаштыр Кызылга болган байырлыг хурал

Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылганының хүнү—Май Бирни холбаштыр байырлыг хурал областың көжүм-шин театрынга дүүн болган. Кызыл хөөрайның партия, совет болгаш бүдүрүшү, өөредилге, хөй-нигити албан черлериниң хөй саныг төлөөлекчилери анаа киришкен.

СЭКП обкомунуң пропаганда болгаш агитация кыздыгы эргелекчиси эш Н. Н. Антипина анаа илеткел кылган.

Хуралдың төнчүзүнде областың үлетпүр бүдүрүшүгелериниң 1960 чылдың бирги кварталында социалисттик чарыгына тиелелчи болган даарыныга дүүн болган. Кызыл хөөрайның партия, совет болгаш бүдүрүшү, өөредилге, хөй-нигити албан черлериниң хөй саныг төлөөлекчилери анаа киришкен.

СЭКП обкомунуң бирги секретары С. К. Тока аңаа чүве чугаалааш, моон соңгаар улам улуг чедикшиинеринг болурун үстүндө айткан бүдүрүшүгелерин төлөөлекчилеринге күзөөн.

Хуралдың соонда областың көжүм-шин театрының артистери болгаш Кызылдың бот-тымыгы уран чүү болгүнериниң киржикчилери концерт көргүскөн.

ССРЭ-ниң Камгалал Министриниң ДУЖААЛЫ

1960 ч. Май 1 № 87 Москва хоорай

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар! Эштер офицерлар, генералдар болгаш адмиралдар!

Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылганының хүнү—Май Бирни бөгүн совет улус болгаш оң Чепсектиң Күштери демделеп турар-дыр.

Бистиң Төрөөн чуртувус бо байырлады болдунуң чогаалдык күштериниң күчүлүг чепсегеленишкиниңде уткуп турар. Совет улус СЭКП-ниң XXI съездиниң төөгүлүг шийтпирлерин байгамчык улуг сорук киришкени-биле амдыралга боттандырып, коммунизмниң материал-техниктиг базазын тургузарының соругларын эрес маадырлы-биле шийтпирлеп турар. Социалисттик үлетпүр, көдө ажыл-агый, эртем болгаш культура хайынчылыкның темпери-биле көжүп, ажылчы чоннарың материалдык чаагай байдалы хүн бүрүзү-биле өзүп турар.

Бо чылын Совет күрүне делегейниң дүжүкүрүгү чоруну коштадырынче уталанган улуг баямнарны улам ынай кылгылаан. Бистиң шериглериниң санын база дагып улугу-биле кызылар дугайында Дээди Советтин дөркү сессиязының шийтпирлерин, чепсегеленишкини дүжүрер болгаш аяролук чепсектиң шенеделерин соксадыр дугайында ССРЭ-ниң саналдарып бүгү совет улус, делегейниң тайбынга ынакшылыгы улустары болгаш депшигелиг хөй-нигити бир эп-сеткил-биле дөсткүп турар. Муруну-Чөөн Азиянын чурттарында болгаш Францияге Совет чазактың баштымының чоокта чээ аян-чорук кылгып чорамын улустар аразынга найыралдык быжыкларынга чугула ужу-дузалык болган.

Улуг күрүнелериниң ам болур чөвүлө хуралы улустар аразының дүжүкүрүгү чоруну улам ынай чымчадарыңа чедирер деп Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары маңап турар. Ол болза чер бөмбүрөөниң бүгү-ле улустарының күзөл-сөрүүнү тааржыр.

Өң-биле кады салдарлыг империалисттик бөлүктөр хоралыг «күш дөгөрүниң» политиказын ам-даа ойталаваан, күрүнелер аразына хайыкчалары калдыкыларына бүгү-ле аралар-биле олар удураланып турарлар. Илагыга барыын-герман «жөөн негекчилери ол талазы-биле онза орадажып турар.

Чепсегеленишкини дүжүрер дугайында улустар аразында дугуржука амдызында чок болуп турар үедө Коммунисттик партия болгаш Совет чазак чуртун камгалаар арганын чөгүрү демелге тургузар, шериглерини агы үениң чепсегеленишкинери-биле чепсеглээр, дайынчы мергежалды сайзырантайгылар болгаш бот составтың морал-дайынчы шынарын улам быжыклар дугайында саягышты салыр ужурга таваржып турар.

Армияны болгаш флоттуң дайынчылары! Серемчилелерин болгаш дайынчы белекчилерин мога-шылдаг чокка бедидир, силерге идеген чепсегеленишкини болгаш дайынчы техниканы чүткүлдү-биле шынгөдөн кириштер, тергиннерин болгаш мергежалдыг тускай эртемнигерин хурунеден көүдөдир, салгал-чуруму болгаш организастыг чорукту улам быжыклар, силерниң аддарыг херээлерге дайынчы эрес маадыр чорукту көргүзүөңөр!

Май Бирниң байырын холбаштыр силерге байыр чедир, амыр мөңдигер айттырышпаан, дайынчы болгаш политиктиг белектик талазы-биле чээ-чээ чедикшиинеринг болурунгарын күзөдир.

Байырлага алдар болдуруп дузаарын болза:

Бөгүн, Майның Бирөөде, бистиң Төрөөн чуртувустуң найысмылы —Москвага, эвилелешкен республикаларын найысмаалдарыга болгаш маадыр хоорайлар: Ленинградка, Сталинградка, Севастопольга болгаш Олессага — артиллерияның чөөрби мергежалдыг тускай салюттаар.

Тайбының, демократиянын болгаш социализмниң тиелетирбес чөвүлөңи—бистиң ынак Төрөөн чуртувус делгерезин!

Улуг совет улус болгаш оң эрес маадырлыг Чепсектиң Күштери делгерезин!

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязы болгаш оң Ленинчи Төп Комитеди делгерезин!

ССРЭ-ниң Камгалал Министри Совет Эвилелиниң маршалы Р. Малиновский.

Хойдан-на 6,5 кг дүк

Нийтиниң малының баш санының өсөрү болгаш оң продукцияны бөдир малчынарның шы ажаалдазында база улуг хамааржыр. Ону болдунуң ажылында болгаш малчы эш-өөрүмүн дуржулгазында улам бүзүрөөн мен.

Бадарчы бурзу үениң болгаш черчегин байдалыга хамаарыштыр маадың оларын шы шилип билгери чугула. Эки олар-сугаттыг чээ-чээ конаштарга көжүрүп, чайын эки семирткен мал кыжын быжык, өң чаш төлү дүргөн доругуула, а семис малдың продуктулуу база бедик болуру билдигир.

Хойнуң чунгаа соок эрттирбес, ынакчылгаш чадагай калбаа кыштадырга улам силги, дүгү арбын болгаш арыг болур. Кыргылаага чедир чакы оларын база өөренири чугула.

Чуртка эл, дүк бүдүрер талазы-биле бөдүүн күш-ажылчы улуумуң 1957 чылда партия болгаш чазак үнелеп көргөш, мени дээди хавыла—Ленин ордени-биле шаңнаан улуг өөрүшкү калбаа-даа утундурбас.

Эрткен чылын 600 хөмүрүн бие-рөөндөн-не 4,4 кг дүктү кыргып алган мен. Бо чылын 535 хөмүрүн тус бүрүзүндө 6,5 кг дүктү алыр хүлээлген мен. Ол соругла

ажыл-херек кырынга күөсеткенин турар.

М. САНДЫН.

Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» колхозтун хойжуу.

Кызыл хоорай — бөгүн.

Фото В. Лутмовтуу.

БИСТИҢ ААС-КЕЖИИВИС КУШ-АЖЫЛДА

Делегейин аялчы чонварынын эр-сеткил каттыштырылганын хуну, тайбындын болгаш частың байырлаы Май 1-ге куш-ажылчы белектиг ужуражыр, ССРЭ-нин улус аял-агытын төгүдөринин чеди чаа планынын ийги чылынын ооналдарын хуусаа бетинде күөсөдир дөш бүгү улустун социалистик чарыкыга кириштишаан, Кызылдын дааранымга комбинаттын аялчыны-вары бо чылдың баштайгы кварта-лында ийги продукция бүдүрү планын 104,3 хуу, бараанын про-дукцияны — 108,9 хуу, а апрельдн ооналдын хуусаа бетинде ажыр күөсеткенер.

Чурт болгаш кооператив улетпүрүнүң аялдамчалары! Продукцияны бүдүрү үндүрерин неведеринер, оң шынарын бедидирер, бот-үнезин чингедирер! Чөнну хандыраарың, улам кижидирер! деп, 1960 чылдың Май 1-ге СЭКН ТК-нин чалбымштыг Кыггыраалары комбинаттын аялчыны-варын куш-ажылчы чаа чедишкы-верже улам сорул кирер. Продукцияны шынарын кижидирер дөш демиседн онза күштедирген бис. Чи-жээ, май мурунун социалистик чарыкын хүлөп ап тургаш, баштайгы кварталда бүгү продукцияң 98 хуугун бирги сортуң кылдыр бүдүрерин коллектив хүлөнгөн, а керек кырында 99,5 хуу күөсөдирин чедиш алган.

Бо чылдың баштайгы кварталы-нда белең продукцияны сайгар барыш комбинаттын коллективин 100,7 хуу ботандырдышаан, чылдалар планын 118 хуу күөсеткен. Бүгү делегейин аялчы чонварынын улуу башкычы болгаш баштайгы Вла-димир Ильич Ленинни төртүтүнгөн хунундун бээр 90 чыл онга болгаш Майдың 1-ге аалар кылдыр баштайгы кварталда облыстың бүдүрүчү черлеринин арасына калбартаң социалистик чарыкка бирги черин элө-лөон барымдаалаан, СЭКН обкомунуң, облуксоюзунуң болгаш проф-союздеринин облыст чөвүденнин шалтыр Кызыл туугун бистиң кол-лективке тымыскан. Ол чорук мон-

сонгаар улам күженнишкениң аял-даарын, аялчы чонварга эки шы-нарлык, чник ертерик, чараш хел-терин хойну дарап бээр комби-наттын бүгү аял-ишчилеринден не-гел турар.

1960 чылда ийги продукция бүдүрү планын бир ай бурунгаар, хуу-саа бетинде 106 хуу, бараанын про-дукцияны — 112 хуу күөсөдирин, пландан ажыр 50 муң рубльдин орулганын чедиң алырын хүлөнгө-шшаан, комбинаттын коллектив шудургу аялдам турар. Бүдүрүчү планын хуусаа бетинде күөсөдир-иле чөргөштер продукцияны шынарын кижидирериче, бот-үнезин чингедирериче, куш-ажылдың бүдүрүчүлүгү соксаал чокка бедидирер-че, техниканы бүрүн аялдамдыче чугула кичөөнгөини комбинаттын партия, профсоюз органдары, дирекция чери угулдурун, бо айты-рылганы коллективтин хуралына чугулажып турар.

Тайбынның болгаш частың байыр-лааны—Май 1-ни бөгүн демдегейи-шаан, комбинаттын мурунда турун турар сорулгаларын айтыр чугула. 1960 чылда социалистик хүлөнгө-лөон комбинат хүлөп алкан сөдү-дүдө бүдүн чартык миллион рубль түнүгү продукцияны бүдүрүр не-медде планын биске берген. Мы-дыг бола-даа, дааранымчаларын коллектив куш-ажылдың бүдүрүчүлүгүн бедитишаан, социали-стик хүлөнгөлөон, немедде планын бүрүн күөсөдир шыдар.

Дааранымга комбинаттың ур чыл-дары аялдам келген болгаш чеди чылдың ооналдын хуусаа бетинде күөсөдир дөш бүгү улустун соци-алистик чарыкына мурунчы кириш-турар аялчылар бисте хей. Хоо-чун дааранымчы эш И. Гуркова 1946 чылдан бөөр комбинат аялдам келген. Ам ол мастер чедир депшең болгаш Кубышев хоорайда бүдүрү-чү мергежилди бедидир курста өөр-өнин турар. Дааранымчылар эштер Б. Комбуй-оол, Т. Кочергина, П. Ла-данова, С. Ондар, Л. Монастыршина, В. Трецова олар Май 1-ге аалдар бол-

дурган социалистик чарыкка бедидир күөгүдүлгө чедиң ап, хүн бүрдө нормазын 160—200 хуу күөсөдир келгенер.

Аялчы чонварын материалды чагай байдалын болгаш культуруг денделин улам ийди бедидир дуга-йымда Коммунист партиямын, Со-вет чазактын улуг саргы салмыш-кынын ачымында аялчынывар-ның амыдыралы улам экижиң, өөрүшкүлүгү болуп турар. Бистиң аас-кежиивис—ак-сеткилдиг куш-ажыл-да. Бодуруска болгаш бодуруску со-вет социалистик ийгиликениске аялдам турар бис. Мен бодум база чокка чедир аялчың чоран мен. 1942 чылда он дөрт дар чаа чет-кеш-ле Кызылдың №1 школынын 6-ты класында бо комбинатка өөр-өнич аялчың болуп кирдим. Фронтке чорудар чокка чылдыг тоннарын дарап эгелзөн мен.

Улуг Ленинни чагыл эсуугар коммунист эсуу-биле аялдар, өөр-өнич, чурттаа дөш чагай шы-чөөккө кирештишаан, эш Анна Хавратованың бригаданың кежи-гүнери бедиткен хүлөнгөлөон эрестиг күөсеткен, коммунист куш-ажыл бригаданың бедидир аял-чың алганар. А делегейини төрө-жөнер хуну—Март 8-тин 50 чыл өви таварыштыр эш Хавратова Куш-ажылчы Кызыл Тул орден-биле ша-наттырган. Ол бригадала анык кыс-тар Раиса Кончаева болгаш Екате-рина Бычкова олар бүдүрүчү чери-ге аялдамдышаан, псе-таавы уле-түрүнүн Москва институтуна чедишкениңинг эрестиг өөрөңнп турар-лар.

СССР-нин улус аял-агытын төгү-дөрүнүн төгүлүгү чеди чыл пла-нын хуусаа бетинде күөсөдир дөш совет улустун мадырыг демиселни-ге дааранымга комбинаттын аял-чынывар боттуг салмышкынын ки-риш шыдар дугайында быжыг бү-дүрүчү илередир бодан мен.

Е. МОРОЗОВА,
Кызылдын дааранымга комбинатының директору.

УЛУГ ҮҮЛЕЛЕР БҮДЕР

Чеди чылдың ийги чылында бистиң колхозун бүгү тарылганын шөлү 4098 га, оң иштинде тараа культуралары 3400 га болуп турар. Тарылга шөлү эртен чылдыгымын-дан 538 га көвүдөн. Артедьин тарылгалары бо чылын тараа культу-раларының га бүрүздөн 18 пент-нер, оң иштинде Шаңчы бригада-зынга 25 центнерден өзөш өзөс дүжүтү алыр болгаш күрүнө-ге планда көрдүнгөндөн дөрт катап хей тарааны садар деп сөзүн бергенер.

Ынчангаш бисте бо чылдың чазы улуг үүлелерин чазы болуп турар. Колхозчу механизаторлар СТС-тин дугаламчыны-биле 21 тракторларын тарылгага белектен, оон ийди ко-жуда чөлөктер болгаш 4 автома-тына, 26 терге белектенгенин тур-ган. Эртен чылын колхозка хову аялчыны болгаш тракторунуң тус-тус дөрт бригадалары турган бола, бо чылын комплексилг ийи брига-дыр тургускан чорук бир тала-зында бригадаларын, үчөткитерин санын кызырган, ийи талазын-ажылга чангыс ай башталганы хан-дырган. Ол дугайын бисте бо чылын чакы тарылганын эртен чылдыгы-мындан артык органиасты эртен турары херечилеп турар.

Шаңчы бригадала апрель 20-де шык базырышкыныче кирген. Ак-Лал бригадала оон бичин ооздалаан. Апрель 21-де чаштырылга эгелзөн болгаш 26-га чедир аны 6 аял-чы хунунде 1400 га кызыл-тасты чаш-тырып дооскан бис. Оон иштинде 500 га кур чер тарыттырган. Оон сонда 600 га сула, 200 га арбай тарылганы апрель 26-дан 30-ге чедир 4 аял хунунде доозулган.

Механизаторлар хову аялчыны баштайгы хунунден эгелзөн-ле аялчы дайынчы эсуу-биле кирип, боттарының арасына социалистик чарыкты калбартаалар. «ДТ-54» деп трактор-биле хунде 36 ганы чазар норманын тракторист Т. Тадар-оол 70 га чедир доктамаал күөсөдир турар. Ол шыкша трактористер Т. Монгалби, Т. Ому олар база ий-

ти болу берген. Кадыг-дошкун дарыла таварышкан аялчыны-вар куш-ажылдын байдалын эки-жерден, аял хуну 8 шака чедир кызырарын негел турганар. Майның 4-те Чыкагога мас-салаг митинг болуп турда чөнгө-иректер аны ботба чазылды-рышкан. Ол чөнгөиректерини шың өзөс херечилелдеринге үн-делешкен, митингенин чамдык киржикчилерини шикел-биле өлүрүп дугутканы болгаш чамдык-тарын үр теде кара бакыңга шикелген.

Май бирини өн-не баштай Ан-глияда, Германияда, Францияда, Италияда, Испанияда, Бельгияда, Швецияда, Австрия-Венгрияда бол-гаш еске-даа чурттаа 1890 чылда делегейин аялчыныварын революстуг күштеринин да-йынчы күөгүзү кылдыр эртерген. Оон бээр ам чеден чыл бөл-

Бо үнө улуг үүлелерин чазы кылдыр чоруткан, эрте чажар тараа культураларының тарылганын планын Май 1-ниң байырлааныга уткуштур доозуп ап шыдан бис. Ын-чалда-даа чакы хову аялчылар бисте бүрүн доозулаан. Ам-даа 1200 га чинге-тарааны, 698 га чангыс чылда үнер сикенерин тарып бис. Оларын май 8-те доозар сорулга сал-дырган. Оон ийди 210 га күкүрүз-ни сугаттыг черге тарып болгаш га бүрүздөн 300 центнерден өзөш өзөс нотаан массаның дүжүлүн алыр деп планнаан.

Бистиң сорулганыс—улуг үүле-лерин чазы улам күженнишкенин уламчылар болгаш оон-биле бедид дүжүтүң үндөсинин тургуза-ры болур.

М. ДАЙЫРНАЗ,
Чаа-Хөл районуң «Бурунгаар» колхозунуң даргазы.

Анай-оол Т. Аял-оолу агрегаттың кызыл-тасты чаштырып турары. Фото С. Феоктистову.

Анай-оол Т. Аял-оолу агрегаттың кызыл-тасты чаштырып турары. Фото С. Феоктистову.

Т. Аял-оолдуң аялдам турары Терезин бригаданың механизатор-лары Майның бириниң байырлааныга улуг куш-ажылчы белектиг ужура-жип турар. 880 га кызыл-тас чажар планын 6 аял хунунде 900 га кыл-дыр күөсеткен, апрель 28-те бригаданың хуралына Май 1-ге чедир немей 150 га кызыл-тасты болгаш 300 га суланы чажар деп шиктирлзөн. Механи-заторлар боттарынын сөзүн ээлеп, апрель 30-де чазып дооскалар.

Т. Аял-оолдуң аялдам турары Терезин бригаданың механизатор-лары Майның бириниң байырлааныга улуг куш-ажылчы белектиг ужура-жип турар. 880 га кызыл-тас чажар планын 6 аял хунунде 900 га кыл-дыр күөсеткен, апрель 28-те бригаданың хуралына Май 1-ге чедир немей 150 га кызыл-тасты болгаш 300 га суланы чажар деп шиктирлзөн. Механи-заторлар боттарынын сөзүн ээлеп, апрель 30-де чазып дооскалар.

Т. Аял-оолдуң аялдам турары Терезин бригаданың механизатор-лары Майның бириниң байырлааныга улуг куш-ажылчы белектиг ужура-жип турар. 880 га кызыл-тас чажар планын 6 аял хунунде 900 га кыл-дыр күөсеткен, апрель 28-те бригаданың хуралына Май 1-ге чедир немей 150 га кызыл-тасты болгаш 300 га суланы чажар деп шиктирлзөн. Механи-заторлар боттарынын сөзүн ээлеп, апрель 30-де чазып дооскалар.

Анай-оол Т. Аял-оолу агрегаттың кызыл-тасты чаштырып турары. Фото С. Феоктистову.

ЧЕДЕН ДУГААРГЫ МАЙ БИР

Майның бири—делегейин ре-волюстуг байырламы, бүгү чурт-тарың аялчы чонварының дайынчы күштерин көөр хуну. Бо хуну 1889 чылдың июльде 2-ти Интернационалдын Париж конгресси чыл бүрдө майның бир-де эртерерин доктааткан. Май бирини чыл бүрдө бүгү чуртта-га болгаш хоорайларга хары-ут-да байырлар чорук бүгү делегей-ни аялчы чонварынын улуг чыскаалы болурун Париж конгресси-нин резолюциясында айткан.

Май бирини байырлар дуга-йымда доктаалды үндүргөн 1886 чылдың май 1-де АКШ-га бо-лушкун-биле холбашкан. Ол хүн-де аял сохсалдышкынычы бол-гаш чыскаалдар АКШ-тын чер бүрүзүндө болган. АКШ-тын улуг улетпүр тегиринин бөрөзи бо-лур Чикаго хоорайга аял сох-салдышкыны бары-лаа бүгү-ни-

тан болгаш делегейин аялчы чонвары Май бирини байырлаын чеден улам демделеп турар.

Май бирини хунуң Россияга өн-не баштай 1891 чылда дем-делзөн. Аялчыны шычөөшкени-нин тымылганын болгаш төг-жүлөнгөндө онзагай байдалы-биле холбаштыр Россияга Май би-риниң байырламы баштайгымын-дан эгелзөөш-ле хазынгы эзу тургуз-ту-га болгаш калгала-тыктың улу-революстуг демиселдин доозуунуң ада-биле эртин турган. Май би-риниң байырламы хоорайлар кы-дымыга, арым иштинге чажыг ху-рулдар, чыгышкылар кылы-рылган май бирини аял сох-салдышкыныгычче шилчип тур-ган.

1897 чылдан эгелзөш Россия-га май бирини аял сохсалдыш-кынычы чер бүрүзүңе болу-к-хой таварылгаларда политик-тиги шынарыг болуудаан. Аял-чыны шычөөшкени хаан чазакка улуг аял-политиктиги шычөөш-кениг шилчөөш-биле холбаштыр май бирини аял сохсалдышкы-нычы массалаг күдүмчү чыскаал-дарычче шилчип, массаларны мо-биллаастарыга өскү ролюдуг болуп турган. Мыдыг политиктиг чыскаал 1900 чылдың май 1-де Харьковка 10 муң киж кириш-кирип болган. Аялчылар кы-зыл туктарын тутуула алган, 8 шыктыг аял хуну болгаш поли-тиктиг докталганын негел өсө-терин доозунарыга бижип алган чоруп турган. Ону В. И. Ленин шыларангай болушкун кылдыр үнелзөн.

1917 чылдың феврал револю-цияның сонда Россияга Май бирини өн-не баштай доозу-биле байырлаан. Чурттуң бүгү хоорайларынга миллион-миллион аялчы чонвар революцияны кызыл туктарын тутуула алган, «Бүгү эрте-чагыртаны Советтер-ге!» деп доозу-биле чыскаалан-нар.

Октябрьдин социалистик Улуг революцияның сонда бистиң чурттуң аялчыны агымы тер-гилелчи агы болу берген-биле холбаштыр 1918 чылда биске Май бирини делегейге өн-не баш-тай тилелки аялчың агы, эрте-чагыртаны бодуңун холу-га алган аялчыны агы болуу байырлаан.

Май бирини байырламы оң эгелзөөш-ле бистиң чуртта чүтле аялчыны агымын өзөс, хары-лаа бүгү улустун улуг байырла-лы болу берген.

Бистиң-биле кады Май бирини байырламы социалистик чурттар-ның улустары хостуу-биле байыр-лап, социалистик тургузушкун дөш, тайбың дөш демиселдин доозуунуң ада-биле эртерип тур-рар.

Башталыстик, колхоздадыг болгаш хамаарылгалыг чурттар-ның аялчы чонвары Май бириниң аял-буру байдалдарга эртерип, эрестиктиг байдалы кижидирер дөш, демократтыг хосталгалар дөш, национал хамаарыштыс чорук дөш, бүгү делегейге тайбың дөш деп доозууну ада-биле Май бирини чыскаалаанын унут турар-лар.

Бүгү делегейин бүгү чурт-тарында, бүгү улустарын дымда-рында мындыг алдарыг дозуң чапталыштыр турар:

— Бүгү чуртарың пролетар-райлары, каттыжынар!

ЧЕДИ ЧЫЛДЫҢ ИЙГИ ЧАЗЫ

О. САГАН-ООЛ.

Бо чылын чаз оңа хайнышкыны-ныг бооп турар. Чеди чылдың ийги чазы бистиң кызылгач чок улуг оранымыстыг хооруларынын, дагарары-нын, аялгаларының кырында дүжүп, чагай аялдамды болдуруп турар. Чер-черде мыштар, үшүтер хераш көстүп, шооарынын, чериң өңү шыкшөө, хоорайларын садтары, кү-дүмчулары чөкөктөлгөн тарымалдар-биле каастаган. Ол байдал совет кижилеринин саргы-сеткилин өөрүтүп, аялдамды хайындырып турар. Анай шүптү кижилер: буруула баш-тыг кырганаар-даа, аялчыны, тарачы-чы аныктар-даа, арбын көөш плө-лерер, школалар-даа өөрүп тур-рар.

Өөрүштү дөргө совет кижилеринин аялдамдынын утказы, аял-ижи-ниң хей-ады, ырап чоруу ыры, тегел чоруу дөшөй. Тегелү, омак чурталга дөш олар аялдам, аас-кежиивис арбымын, байдым турар. Совет кижилериниң күш-ажылы, кы-зымак эрес чоруун, чедиң ап турар чедишкенин оларын өөрүшкү-дүндөн, аас-кежиивис чарып болбас, оң-биле ханы холбашкан. Бистиң чуртта куш-ажыл аас-кежиивис, тегелү чурталганын үндөсини боду берген. Аас-кежиивис чурталганы совет кижилериниң күш-ажылы тур-гузуп турар. Бистиң улус ийчаар билиң, аялдам турар.

Частың өөрүшкүчү-биле, чурттуң чагай тымык-биле доган, куш-ажылга тилелгелер хей-аыт сорул кирип турар. Ол дөш аялдамды, чуртталары солун. Улуг чурттуң ты-мыкы-биле тымыр, чуртталганын би-

ле чуртталары өн-не күөсөң, өн-не бедид хүлөзөгө.

Бистиң чурттуң частары өн-не хан-ны дозу болушкунуң-биле, улуг-улуг чорудалалар-биле доган! Че-ди чылдың ийги чазы баа-ла ий-дыг. Бистиң чурттуң хей национал-дыг улустары тилелгелерин аял-дары-биле, дөш чорудалгалары-биле Хостуг, чоргар үнери-биле бо чылдыг часты уткуп, улуг Төрөң чурттуң ады, аалдары дөш аял-дам турар. Оларын ийгинден онза-дан көөргө, бо частың онза болуш-куну—бүгү киж төрелетенин улуг башкычы—В. И. Ленинниң тур-түтүнгөндөн бөөр 90 чыл болган-ны бистиң улуг оранымыс бүгү мурунчы киж төрелгөтөн-биле ка-ды демделзөн, ол чакы хуну совет кижлер аажок хайнышкыны-ныг аялдамды-биле белектенип, улуг-улуг үүлелерин бүдүрүп ап, оң-биле шыларан улуг баштык-чыга бердингенин, мыан илередиң, оңа тургусканы Бомунисттик пар-тияны догалдыр сыйып каттышканын көргүскөн.

Чеди чылдың ийги чазында бо-лушкунуңунуң база бир чугулазы—Никита Сергеевич Хрущевтун Азия чуртарыга болгаш Францияга тай-бынны аян-чоруун кылганы, ол чурттарын кезип чораны болур. Ол аян-чорук совет кижилерге аажок

улуг чугула боордан аңгыда, харын бүгү делегейге бөдүүн кижилерин саргы-сеткилин хаймыктырган, оларын ийги күөсөң, чагай бо-даларын сергеткен болгаш дайынга улуг күжүн көвүдеткен. Совет Эви-дери амы үеде делегейге тайбың-нын быгы багананы, найыралды, эр-сеткил каттыштырылганын чурту деп олар билген. Ол чорук со-вет кижилерге улуг өөрүңүт. Совет Тываның аялчы чонвары Совет чазактын башкычы эш Н. С. Хру-щевтун улустар арасына тайбың дөш, найырал дөш кылган могаг чөк аялдын улуг өөрүшкү-биле бо-дал, ама чуреткин ханымын ийги байырын чедирип, оң бадыткал кылдыр бедид күдүрүлүшкунүг аялдам турарлар.

Областың аял-ишчилери багай эрес аялдар-биле, чедишкенин-биле бо часты уткуп турарлар. Кол-хозтарың болгаш совхозтарың соци-алистик чарыштарың баштай-гы чедишкенин дөш Чөөн-Хем-чик районуңа, Каз-Хем районуңа шилчир Кызыл туктарын тымыскан. Ол туктарын бедид туткан колхозчу-лар, аялчылар, тускай эртемчи-лер, механизаторлар чеди чылдың ийги чазын алдаржыдып, боттары-ны үлүлгелерин ийги херекке, улуг-ашке кириштерин турарлар. Олар-лар, «Элегес» совхозунуң хойжуу Чооду Чалбаа частың байырлаанын

ажыл-ишчилери база өтүнүп, чакы тарылганын аялдарын чотуру өйдө кылып, бедид дүжүттөрин өс-түрүп алырын хемчегелерин өн-делдеп, оң-биле чөргөштер мал аялчынын продуктуларын элекши-дерин чедиң ап турарлар. Бо талазы-биле тергилелдерин чедиң ап турар Тадынын «Межегей» совхозун, Бий-Хеминиң «Кызыл тараачын», Каа-вет Хеминиң «Октябрь 30 чылы» ышкы колхозтарын бүгү область билип, оларга чакы байырлаадын чылдыг өөстерин чедирип, чагай күөсөдирин илередиң турар.

Колхозчу бүдүрүчүлөргө шыла-ралдарын чедиң ап, маңгы мал аялчы сайырлардын боттары-ны кызымаан көргүскөн он-он хей-жуларга, саанчыларга, оларын кы-зыма дөш, мергежилди дөш, час-тык байырлаадын байр сөзүн бүгү область, бүгү чурт чедирип турар. Оларга чүгө байыр чедирип турар эрес, оларын кылган аялчы, че-диң алган тилелгенин, оларын үлөүгө-дүрүлгөзүн демделеп тур-рар. Хей аялчы сайырлар дуга-йымда шыларангай чедишкенин Социалистик Куш-ажылдыг Мадыр-лары Оржак Лопсанчал, Уруле Ка-ндан чедиң алган. Бедид хүлөнгөни чуртуну мурунуга хүлөп ап турар-лар, «Элегес» совхозунуң хойжуу Чооду Чалбаа частың байырлаанын

хунунеринде куш-ажыл талазы-биле чарыкчыныче чагай сеткилдн чылдыг сестери-биле байр чедирип, чедишкенин чедирип болурун күөш ту-рар. Ол шыкша, облыстың сурагалы салгычылар, малчынары Оюн Ка-шын-Бара, Мадыр Бичи-урут, Соор Саара, Монгуш Балчир, Тулуш Дол, Йима, О. Лопсанчал болгаш еске-даа мурунчылар боттарының кызымак аялдары-биле, чаа-чаа чедишкени-нери-биле улуг часты демделеп ту-рарлар.

Боттарының кызымак куш-ажыл-дары-биле шыларалды чедиң ап ту-рар, оң-биле чонунга, областың сурагыч турар кижилер колхоз бү-рүзүндө, совхоз бүрүзүндө, бүдүрүчү бүрүзүндө, оларын саны хүн, ай келген тудум көвүдөп турар. Дүң чаа-ла билдинмейн турган кижилер-ни иштинде эми Ирля Баракай, саанчы Оюн Дадар, дааранымчы Анна Хавратова, довар Шалык Молдамбай, школа директору Наталья Мареева, шугаттуру Салчак Бшкү-Саар болгаш еске-даа хей-хей му-рунчылар тыштып үнгүлөө. Оларын арасына «Тыва кобалы» комби-нанын аялдамчыны Нина Баяваны, бызаа ажаакчы Даш-уругну болгаш еске-даа хей-хей саныг шалычы-ларын—малчынарын, тудугулар-

ны, башкыларын, эмчилерин, уран чуулдуң, культураның аялдамчы-ларын кирип, оларын өөрүшкүлүгү чуртталганына, аас-кежиивис аял-чарыкка бүгү чон амырап, чоргар-лааны турар.

Бистиң улуг чуртта киж бүрүзү-нүң кылган аялчы, чедиң алган че-дишкенин улуг үнелг. Бистиң колхозчуларымыс, аялчыныварымыс, албан-жаакчыларымыс, чангыс си-билиг чугулааларга, совет кижилер ки-жи бүрүзүңуң чедишкенин чегең өөрүп, чоргарлааны турар. Хойжу Мадыр-оолдуң аялчы, комбайнер Тамбаның кызымаа, аныч Серенниң тымыкы, дашчы Кунгааның тулуп турары, хөмүр даш кызыкчы Ан-фановтун казып турары, чозаачы Рахункинин маңдамын турары, бы-залчы Каа-оолдун чаап турары, эр-тем аялдамчыны Очурун ийинчел-леп турары аялчы чонварын өөр-түп, чоргарлаандыгы чазы.

Чеди чылдың ийги чазы совет кижилерин улам хей-аыт кирип, чаа-чаа хүлөнгөлөон алмыныче со-рук кирип, оларын чедиң алганы-биле чонунга, чуртунга бараан бо-луду хандырып турар. Колхозчу бүрү-зү, аялчыны бүрүзү тус-тус хүлө-лөгөлерин ап, кылдыр чүдүлгөн соци-алистик чарыкта айтып алган, киж-

лер арасында, колхозтар арасында, районнар арасында чарып, оң-биле чеди чыл планынын сорулгаларын күөсөдирер чедиң ап турар. Ол чорук совет кижилериниң кызымаа, ийлекенин, күженнишин негел турар. Ынчангаш олар боттарынын күжүн, мергежилни аял бүрүзүңуң көрүзүп, артык кураваыларын оон-моон тып, оларын чеди чылдын планынын хуусаа бетинде күөсөдир-иле, аялдын, бүдүрүчүлгөңүң шынарын бедидирериче угулды-рып турар. Совет кижлер ийчаар болуп, ийчаар боттандырып, аял-дам, чурттан турар. Ол болза мык Төрөң чурттуң күжүн, шыданын көвүдөдир, совет улустун материал-дыг болгаш культуруг денделин бедидир болур. Оң-биле чырыкчылыг келир уени тургузуп турар совет ки-жилерини күштүг, чараш, мык Тө-рөң чуртун чагайжыдыр, деле-гейин аялчы чонварына орук айтыр шыдыс болдуруп, оң херел-дерин эң чырык, чагай чырып, кыштыгар кылдыр аялдам, төдөлип турары ол-дур.

Улуг совет чурттуң бүгү-ле булу-нарында чурттан, аялдам турар со-вет кижилер, оларын аял-дулме өг-бүлөсүндө тыва улус боттарынын хү-лөлөгөни, оларын хей-аыт кирип турар чеди чылдың ийги чазынын ужурун ийчаар билип, аялдам тур-рар.

Чеди чылдың ийги чазы улам чөкөктөдир делгөөр болуп деп Ты-ваның аялчы чонвары Барооп тур.

Тайбыңның, демократияның болгаш социализмнің херээниң тишеттирбезиниң үндезини—бүгү чурттарның ажылчы чоннарының дайынчы эп-сеткил каттыштырылгазы делгерезин!

Плакат Б. Антоновуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Морис Торез—60 харлаан

ПАРИЖ. (СЭТА). Апрель 27-ниң кежээинде Францияның Коммунист партияның Төп Комитетиниң чингине секретары Морис Торезтиң 60 хар харлаанын таварыштыр спорт ордунга хей кижикчилик хурал болган.

Хуралдың президиумунда — Морис Торез болгаш компартияның еске-даа удуртукчулары. Чингине секретарынын арын-нуурунде тайбың дээш, демократия дээш, социализм бурунгаар дешигге дээш, социализм дээш демиселче мога-шылаг чокка баштап орап аддарлыг Коммунист партияга байыр чедирери-биле спорт ордунунг улуз салынга муң-мун ажылчы чоннар дола берген.

Компартияның амыралы болгаш демисели-биле сырып холбашкан Морис Торезтиң ажыл-чорудулгазының дугайын компартияның көскү ажылдакчылары чүве чугаалааннар.

Дүшкүрлүг чорукту кошкадыр дээш

РИМ. (СЭТА). Майның 1-зин Италия байырларының дугайында Бүш-ажылдың бүгү-нинти конфедерациясының (БИКК-ниң) чингине секретары Новелланың меделелин «Уния» солуга пардаан. Делегейниң улустарының эп-сеткил каттыштырылганы болгаш акы-дунчалык чоруунуң хуу—Май 1-зин итали ажылчы чоннар улустар аразының дүшкүрлүг чоруту кошкадырының болгаш бүгү улустарының тай-

Амыдыралды экижидер дээш

ГВАНА. (СЭТА). Пресс Латин агентилелиниң корреспондентинин Сан-Ягодан (Чили) меделеп турарын ёзууга алырга, бо чылын Чилиниң ажылчы чоннары Майның 1-зин амыдыралды аар-берге байдалдары экижидер дээш, бүгү ажылчы чоннарының организастыг чангыс өвш болгаш ажыл-чорудулгаларының чангыс өвш бымдыдыр дээш демисел-биле эрттирер деп Чилиниң ажылчы чоннарының чангыс-аай профивилел төвү Чилиниң бүгү-ле ажылчы чоннарының мурнундан изиг байыры чедирген. Кыйгырыгда чугаалап турары болза Чилиниң ажылчы чоннары куба улустун демиселинге моон сонгаар-даа детимчени көргүзээр апаар.

Колониалдыг дарлалга удур демисежип турар улустар-биле Кубаның ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазы

ГВАНА. (СЭТА). Бандунг конференцияның беш чыл болган өвш куба наймылаалдың ажылчы чоннары колониалдыг дарлалга удур болгаш хосталга база хамаарышпас чорук дээш демисежип турар улустар-биле боттарының эп-сеткил каттыштырылганын көргүзүү кылдыр эрттирген. Ол хун Гаваның ордунга Кубаның революсчу организацияларының чымдырганы байырыг хурал болган. Чурттуң иштинге шериг диктатуразын шериг тура-халымынның дузасы-биле катап тургузарынын сезмон реаксылыг күштериниң Венесуэланың улугунага хуралдың киржикчилери изи-биле байыр чедиргенер. Ажыр улуска болгаш колониалдыг дарлалга удур маадыры-биле демисежип турар Африканың еске-даа улустарына олар чангыс эп-сеткилин илереткенер. Ол ышкаш олар диктатору ёзу-чурумга удур, Америк империализмге удур, хосталга дээш, хамаарышпас

Совет Эвилели биле Чехословакияның аразында беш чыл хуусаалыг чаа садыг дугуржулгазы

Совет болгаш чехословак садыг төлөөлери аразында чокку үениң иштинде чорутуун келген чугаалажышкынар ССРЭ биле Чехословак республиканың аразында 1961—1965 чылдарда баран саарылганың дугайында үр хуусаалыг дугуржулгага Прагага ат салганы-биле доозулган.

Ол узун хуусаалыг чаа дугуржулга акы-дунма ийн чурттарын аразында туруп келген экономиктиг сырып харылдааларын улам ыңай быжыдып, калбартып турар.

Уж дугуржулганы ёзууга ССРЭ биле ЧР-ниң аразында 1961—1965 чылдарда баран саарылгазы 30 миллиард рубль ажыг болуп ийкеп, эрткен беш чыл планнарында баран саарылганыңдан бундун чарык катап ажыг болуп турар болгаш ылангыя 1958 чылга денээрге ол болза 1965 чылда барык 84 хуу көвүдөй бээр.

Делегейде күш-ажылдын улуг хуузуң барымдаалап, келир беш чылдың дургузунда Совет Эвилели биле Чехословакия хей санниг аякы-бүрү машиналарын, дериг-

лери, аш-чемниң барааннарын бот-боттарына садылгаар, ол болза улус ажыл-агыйларының чедишкенин хөгжүдөөнине болгаш чурттагыч чонун амдырал деннини дүрген бедилеринге эрге-жок чугула.

ССРЭ биле ЧР-ниң аразында чаа узун хуусаалыг садыг дугуржулгазын чарганы Совет Эвилели биле Чехословакияның ол ышкаш бүгү социалист лагериниң экономиктиг күзүзүн улам дыңыдырынга таарымчалыг болур. (СЭТА).

Болгарияның улус ажыл-агыйының чедишкени

СОФИЯ. (СЭТА). Болгарияның Министрлер Чөвүлениниң чанында Төп статистика оргелелиниң меделелинде 1960 чылдың бирги кварталында бундунга планы нити үлетпүр продукцияның талазы-биле 103,7 хуу күүсеттингени дыңнаткан. 335 миллион лев ашканын пландан дашкаар продукциясы аддынган.

1959 чылдың бирги кварталынага денээрге, продукция бундунурушкуну 1960 чылдың бирги кварталында оон 18,7 хуу көвүдөөн.

1959 чылдың ол-ла үезинге денээрге, бо чылын электро-энергия бундурери 25 хуу, көмүр даш тымыжы—13 хуу, кара металл бундурери—16,2 хуу, өнүгү металлургияны—15,1 хуу, машина тудушкунуң болгаш демир болжаалардыр черлерин продукциясы—36,4 хуу, химия болгаш резина үлетпүрүнүн—32,4 хуу, пест-тавы үлетпүрүнүн продукциясы—17,8 хуу көвүдөөн.

Көдөө ажыл-агый талазы-биле база-ла улуг чедишкенин

болган. Күрүениң чер ажыл-агыйларында болгаш күш-ажылчы кооперативтиг чер ажыл-агыйларында сүт бундурери эрткен чылдың бот-ла үезинге денээрге, оон 33 хуу көвүдөөн. Күрүениң ажыл-агыйлары—2,5 миллион ажыг дагаа чургаларын бо чылдың бирги кварталында алган.

Транспорт болгаш харылда талазы-биле план баз ажыр күүсеттинген. 1959 чылдың I кварталынага денээрге, бо-ла үениң дургузунда чурттагыч чонга 560 миллион ажыг лев ашканын барааннарын хейнү саткан.

Венгр төлөвилелдер ёзуугаар

1953 чылдан бээр эрткен үениң дургузунда даштыкы чурттарга 2.500 ажыг үлетпүр бундурелдерин Венгрия туруп тургускан. Венгр дериг-херекселдер-биле хандырылган болгаш венгр төлөвилелдерин ёзуугаар туруп тургускан заводтары амгы үезде бүгү-ле диптерини дыка хей чурттарында көрүп болур. Амгы үезде Кыдат Улус Республикада туруп турар чылда 100 муң тонна ажыг продукцияны бээр улуг хоолы проканын завод эң-не улуг тудугуң бирөөси.

Венгрия эң ылангыя электро-станцияларын тударына улуг дуржулганы чедип алган. Венгрия чокку үездери Египетте болгаш Турцияда туруп турары улуг электростанцияларын тудуун доозар болгаш Башкирге чаа электростанцияны тудушкунуңе кирер.

Венгрияның даштыкы садыг организациалары шил заводтарына, эвт комбинаттарына, тууг материалдарының заводтарына, даган дээрбелеринге хереглээр дериг-херекселдерин дыка хей чурт-

тарже садып үндүрүп турар. Бо чылын Венгрияның комплексинг дериг-херекселдерин даштыкы чурттарга үндүрери 1953 чылда турган хемчээлден 5 катап хей болур.

Моолдун шөлдеринге кукуруза үнер

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Моолдун Араттың Революст партиясының Төп Комитеди болгаш МАР-ның Министрлер Чөвүледи 1960 чылда кукуруза тарылганын калбар-тыр дугайында доктаалды хулап алган.

Сөөлү беш чылдарың дургузунда чурттуң чамдык районнарына улуг өвш шөлдерге кукурузаны өстүрүн чорук ук культураны Моолдун байдалына чедишкенин өстүрүп болурун көргүскен деп доктаалда меделгээн. МАР-га кукурузаны калба-биле тарымыр чорук чурттуң улус ажыл-

агыйының үндезини—мал ажыл-ыга идегелдиг чөм-суруну тургузар арганы бээр.

Күрүениң ажыл-агыйлары болгаш машина-мал станциялары бо чылын 3.300 муң гектар чөре кукурузаны өстүрүрүн хандырар төлөөр, эргежок чугула машиналар болгаш үрезиннер-биле оларны хандырыр келдөө ажыл-агый министрствозунга Төп Комитет болгаш чазак дааскан. А 1961 чылда таарымчалыг көрүзү-агаар байдалыг бүгү районнарга кукурузаны өстүрери дээш калбак кампанияны чорудар деп турар.

Мурнуу Көрейде чыгырчымзының эң чоң дузалакчызы Ли Ги Бун апрель 28-те бодунун төрөөн олгунга алуруп каан. Улус оон өлүрүн негеп, Ли Ги Бунуң үлгедешкенинде онза килеиен турган. Ли Ги Бун мурнуу-көрей шеригниң лейтенанты бодунуң олгунга бодун, калбак болгаш бичи олгун боолоп каг деп боду-ла дужааган кылдыр чамдык корреспондентилер бижил турарлар.

Ли Сын Маньның бодунуң томуйлааны амгы даштыкы керсетер министр болгаш президентиниң хүлээлгени бодунга алган Хо Чжон апрель 28-те парлаага конференцияныг чүве чугаалаш, чурттуң администрацияныг аппаратына чамдык чаартышкынарны кылдырып ааззаны. Шилчилге хевириниң чазан тургузар дугайында чыгырчымки либералдыг партия биле оппозистиг демократтыг партияны аразына чугаалажышкынар доозулган болгаш чүүл-бурру партиаларың төлөөлечилеринде министрлерни томуйларын дугайында меделгели бо хун парлаар деп Хо Чжонун меделгээн. Сеулдун радиоу дамчаткан. Хо Чжонун чугаалааны-биле алырга, ол чезак барык үш айың дургузунаа ажылдаар апаар. Мажуларыны бүгү-ле генерал-губернаторларын болгаш полиция эргелелдериниң начальниктерин албан-дужаалындан хостаар деп ол база ааззаны. Министрия чугаалааны-биле алырга, чуртта онза байдалды «корум-чурумну катап тургусканын соонда дораан-на дужурер». Национал хуралга, а ол ышкаш чурттагыч чонун чүүл-бурру кезектериниң төлөөлечилери-биле корум-чурумну катап тургусканын айтырып чугаалажып көөр. Март 15-теги сонгулданың түнелдерин күш чок болдулар, чаа сонгулдаары чорудар. Ынчалза-даа чаа сонгулдаарын эрттирер хуну ол дыңатпаан. Ол ышкаш политика талазы-биле херек дээш хорутаттырганнарын уда-вас хостап үндүрери Хо Чжон база ааззаны.

Улуг-Хемнин эринде. Фотохуд С. Феонистовуу.

ТӨРЭЭН ТЫВАМ

Сөзү М. Рамазанованың. Аялгазы Р. Кенденбилдини.

Эт-кир чун-чүт би-рым бир-лап
Чо-нум ал-тап а-ян туу-тум,
эр-ти-не-зи э-лээр-тин-
-нес- чор-таар бай-лак тө-рөөн ты-
-вам.

Чор-таар бай-лак тө-рөөн ты-
-вам.

Эткир үнүг ырым ырлап Чонум алгап аян туутум, Эртинең эгээртинмес Чоргаар байлак Төрөөн Тывам. Ажы-төлдүк өөрүшкүзүн Аян тууду баран болдум, Чараттынмып өзүп орап Чараш чалым Төрөөн Тывам!

Арат чонун аас-кежин Ам-даа улам өзүп туруун! Чедишкениң чедишкениче Чечекте-ле, Төрөөн Тывам! Чыргалааның чырык хуну Чырымың дөңдөп чайлап туруун! Чагай, хөгүлү чурталгаже Сайзыра-ла, Төрөөн Тывам!

Байырлар хуннеринде Кызылга чүү болурул

МАЙ 1-ДЕ

Хоорайның «Динамо», «Труд», «Урожай», «Буревестник» спорт эки-тура нитилелдериниң болгаш уругларын спорт шалазының күш-культуруларының парады 10 шапта эгелээр. Парада мотоциклистериниң, чадаг тергежилериниң колонназы эртер болгаш деритинген 2 автомашиналарын кырынга күш-культуруларын спортчу көргүзүлгери болур.

ГАСТЕЛЛО АТТЫГ ПАРКНА

Партиң стадионунга чайгы спорт сезонуңун ажиттынганыга тураскааткан чиник атлетика талазы-биле маргылдарлар 1 шапта эгелээр.

Хоорайның бундурелге, албан черлериниң командалары—хөл бөмбүү, баскетбол болгаш баг кагарының шөлдеринге 1 шапта шүүдөгө киржи дээш өйнаарлар.

Бут бөмбүүнүң талазы-биле маргылдаа 2 шапта эгелээр. Оон ыңай стол теннизинин болгаш хөл-шудырааның өюннөрү болур.

МАЙ 2-ДЕ

Хүндүсүнүң 12 шапта хоорайның шилинде 32 нөгелериниң тыва хурени болур.

Хөл бөмбүү, баскетбол, баг кагарының ужурамышыны болур.

Редактор М. С. ШОЙГУ.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

«Чайгыламышкын» деп кинону көрүнер.

Германияның Федеративтиг Республикасы. Мурнуу-Африка Эвилелиниң кара кештиг кижилерге удур хааныг кем-буруулуг үлгедешкенин буну үзөп көрүп турарына удурланган чыскаал Гейдельбергте болуп эрткен. Хоорайның чус-чус студентилери болгаш чурттагычлары ол чыскаалга киришкенер.

Чурукта: чыскаалдың киржикчилери.

Фото Тельдини. Центральбилдини.